

ישיבת הפתל - ירושלים
שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א
לפרשת בשלח תשס"ו
בטחון - כל דעביד רחמנא לטב עביד

ציווי זה, העמיד אפוא את ישראל בניסיון קשה. עד כאן היו ישראל רגילים, ש"ה' הלך לפניהם... בעמוד ענן לְנַחֲתָם הַדֶּרֶךְ" (שמות יג, כא), ולפתע אומר להם משה שלא להתייחס אל עמוד הענן, ולנוע שלא על פי הענן [שנעלם מעיניהם, או המשיך לכיוון ים סוף, שם אנו פוגשים אותו שנית (שם יד, יט)]. ישראל היו יכולים אפוא לטעון למשה: 'איך נוכל לשמוע אליך? הרי עמוד הענן מכחיש אותך'!

בנוסף לכך, היתה סכנה רבה במהלך כזה, לנסוע בחזרה לכיוון מצרים. אמנם ה' אמר למשה מהי תכלית הנסיעה לאחור - "ואמר פרעה לבני ישראל: נִבְכִּים הֵם בארץ... ורדף אחריהם, וְאֶפְכְּדָהּ בפרעה ובכל חילו" (שם, ג-ד) - המטרה היתה, אפוא, לגרום לפרעה לרדוף אחרי ישראל, כדי להשמיד את צבאו, אבל מסופקני אם ישראל ידעו מהתכנית הזו. אפשר שהתכנית לא נאמרה אלא למשה באופן פרטי, שלא על מנת למסור אותה לישראל. וא"כ, הציווי לנסוע בחזרה לכיוון מצרים, הוא ניסיון קשה מאד עבור ישראל, ששיערו מן הסתם שצעד כזה עשוי לעורר את פרעה לרדוף אחריהם. ואולם גם אם שמעו ישראל ממש מהי תכלית הנסיעה לאחור, הרי צריך מידת בטחון גדולה מאד לעשות פעולה שתגרום לפרעה וחילו לרדוף אחריהם, כאשר באופן טבעי לא נראה שיוכלו להתגבר עליהם.

אבל למעשה - ישראל עומדים בניסיון. "ויעשו כן" (שם יד, ד) - "שמעו לקול משה, ולא אמרו היאך נתקרב אל רודפינו... אלא אמרו: איך לנו אלא דבר יבין עמרו" (רש"י שם), למרות שיש סתירה לדבריו מעמוד הענן, ולמרות הסכנה הטמונה במהלך כזה.

נסיון נוסף בבטחון - על שפת ים סוף

אחר כך מגיעים ישראל לים סוף, ומגלים שמצרים אכן רודפים אחריהם. חז"ל ממשילים את המצב של ישראל באותה שעה, ליונה שברחה אל נקיק סלע אחד מפני גן אחד שרדף אחריה, ובנקיק הסלע פגשה בנחש אחד שרצה להכישה. היא אינה יכולה להתקדם (מפני הנחש), ואינה יכולה לסוג (מפני הגן) (ילק"ש בשלח רמז רל"ב). כך היו ישראל. מִלְפָּנֵים הֵימָּ שָׂאִי אֲפֶשֶׁר לְעִבּוֹר בּוֹ, ומאחור - המצרים. מה עשו ישראל? "ויצעקו בני ישראל אל ה'" (שמות יד, י). חז"ל אומרים, שכל מטרתו של הקב"ה בהכניסו את ישראל למצר הזה, היתה - לשמוע את הצעקה הזו. "משל למלך שהיה בא בדרך והיתה בת מלכים צועקת לו: בבקשה ממך, הצילני מיד הלסטים! שָׁמַע הַמֶּלֶךְ וְהִצִּילָהּ. לאחר ימים בָּקַשׁ לִישָׂא אוֹתָהּ לַאֲשֶׁה. היה מתאוה שתדבר עמו ולא היתה רוצה. מה עשה

מחאה - על העמדת רב לדין, בגין פסק הלכה "גזעני"

לפני שנדבר על פרשת השבוע, אני מבקש למחות כאן על דבר חמור מאד שקרה בארצנו בשבוע שעבר. אינני מתכוין למה שקרה בעמונה, שגם זה דבר חמור מאד, שמאות יהודים הוכו ונפצעו בידי יהודים. כוונתי היא לדבר אחר - להחלטת הפרקליטות להעמיד לדין את נְכֵּה של העיר צפת, על שאמר שאסור למכור לערבים בתים בארץ ישראל. זוהי חוצפה מאין כמוה, להעמיד רב לדין על דברים כאלו! הרי הרב בסך הכל אמר הלכה פסוקה (עי' שו"ע יו"ד סי' קנ"א ס"ח), ואם על כך מעמידים אותו לדין, הרי צריך להעמיד עמו לדין גם את משה רבנו, ואת רבינא ורב אשי, ואחריהם גם את הרמב"ם והשולחן ערוך. ידוע שהיתה מחלוקת בין החזון איש זצ"ל והרא"ה קוק זצ"ל, אם מותר למכור קרקע בארץ ישראל לנכרי (לצורך "היתר המכירה") אפילו לשנתים בלבד. החזון איש אסר גם מכירה כזו (עי' חזו"א שביעית סי' כ"ד סק"ד ד"ה והנה), והרב קוק בצרוף כל מיני הפירושים - הקל בזה (עי' משפט כהן סי' ס"א, וסי' ס"ה). אבל למכור לצמיתות - הכל מודים שאסור. ממילא, אם מחליטים להעמיד רב לדין על שהשמיע את הדברים האלו, זוהי חוצפה מאין כמוה, שצריך למחות עליה!

"וַיִּשְׁבוּ וַיִּחַנּוּ לַפָּנִי פִי הַחִירָת" - ניסיון במידת

הבטחון

ולפרשתנו: שמעתי ממורי ורבי הג"ר חיים שמואלביץ זצ"ל, שרָבַח הגה"צ ר' ירוחם ליבוביץ זצ"ל אמר, שבפרשת בשלח יש לדבר על מידת הבטחון. נדבר אם כן בעזרת ה' בענין זה.

הקב"ה מצוה את משה בפרשתנו: "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְיָשׁוּבוּ וַיִּחַנּוּ לַפָּנִי פִי הַחִירָת" (שמות יד, ב). לאחר שיצאו סוף סוף ממצרים, ישראל מצטוים לשוב על עקבותיהם, ולצעוד בחזרה לכיוון מצרים! ("וְיָשׁוּבוּ" - לאחור). וקשה: אם הקב"ה רוצה שישראל יסעו לאחור, למה היה צריך לצוות את משה לומר זאת לישראל? הרי ישראל הולכים בעקבות עמוד הענן. ואם כן, כל מה שהקב"ה היה צריך לעשות, הוא להסיע את עמוד הענן לאחור, וממילא גם ישראל היו נוסעים בעקבותיו. אולי אפשר לתרץ את השאלה על פי דברי הגמרא, שאומרת (בקשר לענין אחר), שעמוד הענן לעולם לא היה נוסע לאחור (יומא עה, ב). ממילא, אם צריך לנסוע לאחור, עמוד הענן לא יכול לשמש כמורה דרך לזה. לכן צריך לזה ציווי מיוחד, לומר לישראל שיסעו לאחור.

חיים בנקודה זו. הקושיה חזקה, אבל את התירוץ איני מביין.

בטחון בה' אפשרי רק כשמתנהגים על פי התורה

על כל פנים צריך לדעת, שמדעת עצמנו איננו יכולים לעשות דברים כאלה, להכנס לים - או לכל סכנה אחרת - ולבטוח בה' שלא יאונה לנו כל רע. כמו שכל אחד מאיתנו מביין, שאם הוא ירים את ידו על הים, הים לא יזוז בגלל זה, כך צריך להביין, שאין לנו רשות להכנס לסכנות ולומר: אני בוטח בה'. ביציאת מצרים - הקב"ה ציוה שיכנסו לים; אבל אדם על דעת עצמו אינו רשאי להכניס את עצמו לסכנות, ולומר: אני בוטח בה'.

מיכה הנביא אומר: "רְאֵשֶׁיָהּ בְּשֹׁחַד יִשְׁפֹּטוּ, וְכִתְּנֶיהָ בְּמַחֲיר יוֹרוּ, וּבְבִיאָתָהּ בְּכֶסֶף קִסְמוּ" (מיכה ג, יא). המנהיגים של עם ישראל פוסקים דין ע"פ שוחר, הכהנים מורים הוראות עבור שחר, והנביאים קוסמים עבור כסף, ויעל ה' ישענו לאמר, הלא ה' בקרבנו, לא תבוא עלינו רעה". הם נשענים על הקב"ה, ואומרים: "יהיה טוב. אפשר לסמוך על הקב"ה שיהיה בסדר". לכאורה זוהי נקודת זכות עליהם. הם עושים עבירות, אבל בוטחים בקב"ה שהכל יהיה בסדר. אבל לא נראה כך. שכן המשך הפסוק הוא: "לכן בגללכם ציון שָׁדָה תִּחְרָשׁ, וִירוּשָׁלַם עֵינֵי תהיה, והר הבית לבמות יער". כי זו גופא עבירה - לעבור עבירות, ולומר: 'אני בוטח בה' שיהיה בסדר'. איך יהיה בסדר? הרי התורה מזהירה, שאם תקיים את המצוות - יהיה טוב, ואם לא תקיים את המצוות - לא יהיה טוב. אנו אומרים פעמים ביום (בקריאת שמע): "אם שָׁמַעַתְּ תשמעו" - תשבו בא"י, ואם לא תשמעו - לא תשבו בא"י. ואם אחרי כל זה, אדם אומר: "לא! אני עושה מה שאני רוצה, ואני בוטח בה' שיהיה טוב" - זהו עוול גדול. לכן העונש הזה, "לכן בגללכם ציון שָׁדָה תִּחְרָשׁ" וכו'. כשאתה בסדר - אתה יכול לבטוח בה'. אבל לבטוח בה' כשאתה הולך בשרירות לבך הרע, זה גופא עוול, כי יש בזה הכחשה ליסוד של שחר ועונש, שהוא אחד מיסודי האמונה. ממילא, גם להכנס לסכנה בלא ציווי מפורש מה' לעשות כן - עברה היא, ואין מקום לבטוח בה' שיהיה בסדר, כאשר הולכים ומסתכנים בעבירה.

הנה רואים, בימי חזקיהו, המלך הצדיק וכל יהודה עסקו בתורה (עי' סנה' זד, ב), ולכן ישעיהו הנביא אומר בשם ה' שלא להכנע לסנחריב מלך אשור. ה' יציל את ירושלים (מלכ"ב יט, ב-ז. ועי' סנה' שם). לעומת זאת בימי צדקיהו שהמצב לא היה שפיר, חז"ל אמרו שהיה דור כזה שהקב"ה ביקש להחזיר את כל העולם כולו לתוהו ובהו, ורק זכותו של צדקיהו הצדיק הגנה על הדור שה' לא יחריב את העולם (ערכי יז, א), במצב כזה ירמיהו אומר להכנע לבבל לא להלחם (ירמיהו כו, יב). נביאי השקף אומרים: "יהיה בסדר! נילחם נגד בבל וירושלים לא תיפול!" (שם, ט-יז; שם כח, א-יא) אבל ירמיהו אומר לא כך.

המלך? גירה בה הלסטים... כיון שבאו עליה הלסטים התחילה צועקת למלך. אמר לה המלך: לכך הייתי מתאנה, לשמוע קולך! כך ישראל: כשהיו במצרים והיו משעבדים בהם, התחילו צועקים ותולין עיניהם להקב"ה, שנאמר: "ויהי בימים הרבים ההם וגו' ויזעקו" (שם ב, כג), מיד: "וירא אלקים את בני ישראל" (שם, כה). התחיל הקב"ה מוציאן משם ביד חזקה ובזרוע נטויה, והיה מבקש לשמוע את קולם פעם אחרת ולא היו רוצין. מה עשה? גירה לפרעה לרדוף אחריהם, שנאמר: "ופרעה הקריב" (שם יד, י), מיד "ויצעקו בני ישראל אל ה'" (שם). באותה שעה אמר הקב"ה: לכך הייתי מבקש לשמוע קולכם, שנאמר: "יונתי... השמיעני את קולך, כי קולך ערב ומְרַאֵיךְ נְאֻה" (שה"ש ב, יד). 'השמיעני קול' אינו אומר, אלא 'השמיעני את קולך' - אותו הקול שכבר שמעתי במצרים" (שמו"ר כא, ה).

בעקבות צעקתם של ישראל, אומר ה' למשה: "דבר אל בני ישראל ויסעו" (שמות יד, טו), שִׁיסְעוּ אל תוך הים! רק אחרי שיכנסו לים, אז "הָהָם את מטך, ונטה את ירך על הים וּבְקַעָהוּ" (שם, טז). אבל קודם כל - שיכנסו אל הים כמות שהוא! דורשים מישאל בטחון כזה, שיכנסו לים בלי שהים נקרע! זהו כבר נסיון קשה בהרבה מן הקודם (כשנדרשו לחזור לכיוון מצרים). הסכנה מוחשית וקרובה ביותר. לצעוד אל תוך הים?! איך אפשר?!... בגמרא יש באמת מחלוקת, כיצד הגיבו ישראל לציווי הזה. לפי דעה אחת, כל שבט אמר: "אני יורד תחילה לים" - כולם רצו לקדש שם שמים. אבל לפי דעה אחרת, כל שבט אמר "אני יורד תחילה לים", עד שקפץ נחשון בן עמינדב וירד לים (סוטה לו, ב-לז, א).

מור"ג הג"ר חיים שמואלביץ זצ"ל שאל באמת: איך זה שחון מנחשון לא היה אף אחד שמוכן לשמוע את דבר ה' ולהכנס לים? הרי היו שם הרבה צדיקים - אהרן ובניו, יהושע וכלב, ועוד. איך זה שאף אחד לא מוכן להכנס לים על פי ה'? לגבי משה רבנו - אין קושיה. הוא לא נצטווה להכנס לים. "דבר אל בני ישראל ויסעו". הציווי הוא עליהם. אבל האחרים הרי כן נצטוו להכנס לים. מדוע א"כ לא נמצא מי שעשה זאת, חוץ מנחשון? תירץ הגר"ח שמואלביץ ואמר כך: אם ה' היה אומר לישראל להכנס לים סוף ולמות בו על קידוש השם, ודאי שהרבה מישראל היו מוכנים לכך. אבל לא זה מה שה' דרש. ה' דרש דבר קשה הרבה יותר. ה' דרש להכנס לים הגועש, וללכת בתוכו תוך שיבטלו בלבם את הטבע ביטול גמור; ממילא לא יהיה לטבע שליטה עליהם, ולא יקרה להם מאומה גם אם ילכו בתוך המים. לדרגת בטחון כזו, הרגישו ישראל שלא הגיעו. רק נחשון בן עמינדב הרגיש את עצמו במדרגה זו, [וגם הוא צעק אל ה' תוך כדי מעשה שיצילו (סוטה שם)], ולכן רק הוא נכנס לים (שיחות הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, תשל"ג מאמר כ"ב).

אני מוכרח לומר, שלא זכיתי להבין את דבריו של הגר"ח שמואלביץ זצ"ל בזה. וכי אהרן הכהן לא היה יכול להאמין בזה?! וכי יהושע בן נון לא היה יכול להאמין בזה? רק נחשון האמין בזה?! קשה לי להבין את דברי ר' בזה?

באמת טוב בשבילו לזכות בפייס? ! אולי דווקא לא טוב שיזכה בפייס? רק הקב"ה יודע מה טוב לאדם. אנן סהדי, שהיו יהודים שבגלל שהיו עניים, עזבו את פולין והלכו לארץ ישראל, או לפחות לאמריקה, וע"י זה ניצלו מהשואה, ואחרים שהיו יותר עשירים - נשארו בפולין, וקרה להם מה שקרה, כידוע לכולנו. אדם אינו יודע א"כ מה טוב ומה לא טוב עבורו. הוא חושב שדבר מסויים טוב בשבילו, אבל כלל לא בטוח שהוא צודק.

אדם אינו יודע מה טוב עבורו

אנו מבקשים בברכת החודש, "חיים שימלא ה' משאלות לבנו לטובה" למה "לטובה"? למה לא לבקש סתם, "חיים שימלא ה' משאלות לבנו"? מפני שלא תמיד אנו יודעים, אם משאלות לבנו אכן טובות עבורנו. לכן אנו מבקשים מה', שימלא רק את משאלות לבנו שהתגשמותן אכן טובה עבורנו.

אנו אומרים שלוש פעמים ביום: "פותח את ידך, ומשביע לכל חי רצון". מה פירוש "ומשביע לכל חי רצון"? אי אפשר, לכאורה, לפרש, שהכוונה היא שהקב"ה נותן לכל אחד את רצונו. שהרי עינינו רואות, שלא כל מי שרוצה לזכות בפייס זוכה בפייס, ולא כל מי שרוצה להיות ראש ממשלה נהיה ראש ממשלה (כפי שנראה בקרוב...). מה א"כ פירוש הפסוק, "ומשביע לכל חי רצון"? יש מפרשים, שהכוונה היא שהקב"ה משביע לכל אחד מה שהו א (הקב"ה) רוצה. אחרים מפרשים, שהכוונה היא שהקב"ה נותן ל"כל חי" הרגשה של "רצון", כלומר שיהיה שמח ומרוצה בחייתו. אבל בכל זאת, הפירוש הפשוט הוא, שה' נותן לכל אחד את רצונו. אם כך, מדוע איננו רואים זאת? התשובה היא, שבמקרים רבים הרצון הפנימי והאמיתי של האדם איננו זהה עם הרצון החיצוני שלו. אדם מכריז "הצביעו בעדיי", אבל בעומק לבו הוא יודע שלא כל כך טוב בשבילו להיות ראש ממשלה. הרי הרמב"ם כותב (הלכ' גרושין פ"ב ה"כ), שהרצון הפנימי של כל יהודי הוא לעשות טוב, גם אם לא זה מה שהוא עושה בפועל. הרי, שלא תמיד מה שאדם אומר שהוא רוצה, זה מה שהוא רוצה באמת. הקב"ה יודע את הרצון הפנימי של האדם, ומתחשב אפוא ברצון זה.

הגמ' מביאה: "אִדְרָךְ ה' כִּי אֶנְפֹּתַי בִּי כְּלוּמָר: אֲנִי מוֹדֵה לָךְ, ה', עַל שְׁכַעֲסֵת עֲלַי" (ישעיהו יב, א) - במה הכתוב מדבר? בשני בני אדם שיצאו לסחורה [תכננו להפליג בספינה אחת למטרות מסחר]. ישב לו קוץ לאחד מהן [נתקע לו קוץ ברגלו, ומפני זה הפסיד את הספינה, והספינה הפליגה בלעדיו]. התחיל מחרף ומגדף. לימים שמע שטבעה ספינתו של חבירו בים [אותה ספינה שרצה גם הוא להפליג בה, ולא הצליח]. התחיל מודה ומשבח" (נדה לא, א). אלמלא נתקע לו הקוץ ברגלו, היה צולל במים אדירים יחד עם שאר נוסעי הספינה. הרי, שאדם איננו יודע מה טוב עבורו. מה שנדמה לו כרעה, יכול להיות לטובה, ומה שנדמה לו לטובה יכול להיות לרעה.

אי אפשר שנכתוב לקב"ה, מתי לעשות כך ומתי לעשות כך.

בטחון בה' - מה גדרו?

עד כמה אפשר באמת לבטוח בה', ולהניח שיעשה את רצוני? היו מחכמי המוסר שאמרו, שאם אדם אכן יבטח בה' בכל לבו שיעשה עבורו דבר מסויים, מובטח לו שהקב"ה אכן ימלא את רצונו (זו היתה שיטת הג"ר ישראל מסלנט זצ"ל ותלמידיו, ובעיקר של האסכולה הנובהרדקאית שמבין תלמידיו). היו מהם שאף נהגו כן למעשה, ונתקיימו בהם הדברים. על אחד מהם מסופר, שהיה צריך להגיע למוסקבה, ולא היה בידו כסף לקנות כרטיס נסיעה למוסקבה. בכל זאת בטח בה' שיגיע למוסקבה, ואכן באורח מופלא זָמְנוּ לו מן השמים סכום כסף ממקור בלתי צפוי, וכך הגיע למוסקבה. וכאלו היו ספורים רבים.

ואולם, מהי מידת הבטחון הנדרשת כדי לזכות שינהגו עם האדם בצורה כזו מן השמים? זאת יש ללמוד ממעשה שהיה בג"ר ישראל מסלנט זצ"ל עצמו. הגרי"ס זצ"ל דרש פעם בבית הכנסת, שאם אדם יבטח בלב שלם שה' ימציא לו עשרת אלפים רובל, בודאי ישיג אותם. שמע בעל מלאכה אחד את הדברים, ואמר לעצמו: למה לי לעבוד? אשב בבית המדרש, אתפלל ואלמד כל היום, ואבטח בה' שיזמין לי עשרת אלפים רובל. אמר ועשה: עזב את עבודתו, התיישב בבית המדרש, ולמד. עברו ימים ושבעות, כלתה פרוטתו האחרונה מן הכיס, ועשרת אלפים הרובל לא הגיעו. בא אל הגרי"ס ושאל אותו, מדוע לא התגשמה משאלתו. אמר לו הגרי"ס: אם עדין בוטח אתה בלב שלם בדבר, ודאי עתיד הדבר להתקיים. אלא שאם קצרה סבלנותך, מוכן אני לקנות ממך את עשרת אלפים הרובל המובטחים לך בעתיד, עבור חמשת אלפים רובל שאתן לך כבר עכשיו. שמח בעל המלאכה על העסק, ונאות לו מיד. אמר לו הגרי"ס: כלך לך למלאכתך! אם מוכן אתה להחליף עשרת אלפים רובל בחמשת אלפים רובל, סימן שבטחונך איננו מלא, וא"כ אין לך מה לצפות להתגשמות הדברים (תנועת המוסר ח"א סוף פכ"ז). הבטחון חייב אפוא להיות מלא ומוחלט. רק אז הוא "בטחון" שאפשר לסמוך עליו.

ובכל זאת, שאלה גדולה היא, האם באמת נכונה ההנחה הבסיסית של השיטה הזו. מי אמר שאם חפץ אני בעשרת אלפים רובל, וגם בוטח בה' בלב שלם שיתן לי אותם, ה' באמת יתן לי אותם? וכי יכול אני להכתיב לקב"ה מה לעשות בעולמו? ! תמוה מאד לומר כן.

ואכן, לחזון איש היתה שיטה אחרת בזה. החזון איש סבר, שהנהגה כזו מתאימה אולי לגדולי ישראל, אבל לא זו המשמעות הרגילה של בטחון. בטחון במובן הרגיל שלו, הוא "הָאֱמוּנָה שְׁאִין מְקַרָּה בְּעוֹלָם, וְכֹל הַנַּעֲשֶׂה תַּחַת הַשָּׁמַשׁ - הַכֹּל בַּהֲכֻרָה מֵאִתּוֹ יִתְבַּרַךְ" (אמונה ובטחון פ"ב אות א'). ממילא, אם הכל נעשה בהשגחה, הרי שאפשר להיות בטוח שכל שנעשה ויעשה עמי, הכל הוא לטובה, שכן "כל דעביד רחמנא לטב עביד" (ברכות ס, ב). זהו הבטחון. לדעת שהכל נעשה בהשגחה ולא במקרה, וממילא - הכל לטובה. בשר ודם לא יודע מה טוב בשבילו. וכי יכול אדם לדעת, אם

גם מה שנראה רע - הוא טוב

כך גם כשיש למישהו אסון פרטי ח"ו, ההלכה היא שצריך לברך "ברוך דיין האמת" בשמחה (שם סי' רכ"ב סע' ב-ג). למה? כי צריך לדעת שה' עושה טוב גם בזה. אמנם חובה להתאבל ח"ו אם נפטר קרוב, אבל יחד עם זה להודות לה' בשמחה שהוא דיין האמת, הוא יודע מה טוב. החתם סופר העיד על רבו ר' נתן אדלר זצ"ל, שהיתה לו בת שהיתה אהובה עליו מאד שנפטרה כשהיתה כבת שתים עשרה, והוא ברך "דיין האמת" באותה שמחה כפי שהיה מברך "שהחיינו" ביום טוב. גם על הגאון האדר"ת זצ"ל, רבה של ירושלים, מסופר שנפטר לו בן, ההלויה נקבעה לשעה מסוימת, והאדר"ת שהיה רגיל בדרך כלל לדקדק מאד בזמנים אחר ולא הגיע לשעה היעודה. אח"כ הסביר, שאחר ההלויה מפני שהכין את עצמו שיוכל לברך "דיין האמת" בשמחה. רק כשהצליח להגיע למדרגה הזאת שיוכל לברך "דיין האמת" בשמחה, אז בא ללויה. זו דרגה שלא קל להגיע אליה. בדרך כלל קשה לעשות את זה. אבל לפחות בשכל עלינו לדעת ולהאמין, שזוהי האמת, שכל דבר שקורה הוא רק לטובה.

כשרוד המלך בורח מאבשלום, הוא מחבר מזמור: "מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו. ה' מה רבו צרי, רבים קמים עלי" (תהלים ג, א-ב). אבשלום ואחיתופל והרבה מחכמי ישראל, כלם נלחמים נגד דוד. מצב נורא ואיום! שואלת הגמרא: מה פירוש "מזמור לדוד"? קינה לדוד מיבעי ליה! (ברכות ז, ב). במצב כזה לא אומרים מזמור, אלא קינה! אומרת הגמרא: לא! דוד רואה כאן שמחה! מה השמחה? כשה' אמר לו ע"י נתן הנביא: "הנני מקים עליך רעה מביתך" (שמו"ב יב, יא), חשש דוד שמא יהיה זה עבד או ממזר שלא ירחם עליו. כיון שראה שהגזרה מתקיימת ע"י אבשלום - שמח, כי בנו ודאי ירחם עליו. יכול להיות שטעה בזה. בתנ"ך לא נראה שאבשלום באמת היה מרחם עליו. אבל עכ"פ כך דוד חשב, וכיון שהוא רואה גם נקודת אור בתוך ההסתר הגדול, הוא מחבר על זה מזמור. [וכך דרשו על הפסוק: "מזמור לאסף; אלקים, באו גוים בנחלתך, טמאו את היכל קדשך, שמו את ירושלים לעיים" (תהלים עט, א; ע"י רש"י קדושין לא, ב ד"ה איסתייעא מילתא)].

אנו צריכים לדעת, שהפורענות היא עונש, שאם ה' זורק אותנו מארץ ישראל זהו עונש, והדבר צריך לעורר אותנו לתשובה. אבל יחד עם זה צריך לדעת, שבתוך העונש, עטוף כבר האור הגדול שיופיע עלינו במהרה בימינו. אחד הראשונים כתב, שאם על הגלות הראשונה הקב"ה אמר רק בשתי אותיות מה יהיה בסופה - "וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי" ("דן" - שתי אותיות) - ובשתי אותיות אלו קָלַל כל כך הרבה נסים, הרי שעל הגלות האחרונה שה' כתב עליה כל כך הרבה ישועות ונחמות, ודאי שיהיו נסים גדולים ועצומים, וגילוי גדול של כבוד ה' (וע"י ב"ר מד, כב).

הנביא אומר: "ברגע קטן עזבתך, וברחמים גדולים אקבצך" (ישעיהו נד, ז). אם "רגע קטן" נמשך כבר אלפים שנה, אפשר להבין כמה יהיו הרחמים הגדולים

צריך תמיד לראות, שכל הדברים קורים בהשגחה מאת הקב"ה, וממילא לדעת שכל דעביד רחמנא לטב עביד. כמו ילד, שרוצה לפעמים לשחק בחוץ, וההורים מתנגדים. למה הם מתנגדים? לא מרע לב, אלא מפני שטובת הילד דורשת שילך עכשיו לאכול ולישון. הילד רואה את הדרישה כעונש נורא, שמונעים ממנו לשחק בחוץ, אבל ההורים מתכוונים לטובתו, גם אם הוא אינו מבין זאת. אנו צריכים להבין, שיש לנו אב גדול בשמים שרוצה את טובתנו. גם כשאיינו רואים זאת, מרגישים שקרו דברים נוראים - אנו צריכים לדעת שכל דעביד רחמנא לטב עביד. זה לא אומר שאנו צריכים מראש להסכים לכל מה שהשלטונות רוצים לעשות, לא תמיד מה שהשלטונות רוצים זה מה שהקב"ה רוצה, אבל לדעת שמה שבסוף מתקיים - זה מה שהקב"ה רצה שיהיה. ולפעמים זהו באמת עונש. אנו אומרים פעמים ביום, שכשה' זורק אותנו מארץ ישראל - זהו עונש. הקב"ה רוצה שכן נשב בארץ ישראל, ואם הוא זורק אותנו מארץ ישראל - זהו עונש. אבל גם העונש הוא לטובתנו, כי בלי זה ח"ו נתחייב פליה. אלא שחבל להגיע למצב כזה שנצטרך לפנות את ארץ ישראל. אנו רוצים להגיע למצב שנשב בכל ארץ ישראל מן ועד באר שבע, אבל כשהקב"ה גוזר אחרת צריך לדעת שכל דעביד רחמנא לטב עביד.

דוד המלך אומר: "אם לא שויתי ודוממתי נפשי, פְּגַמְל עֲלֵי אָמוֹ, פְּגַמְל עֲלֵי נַפְשִׁי" (תהלים קלא, ב). אני מרגיש כמו ילד שאמו לוקחת אותו על ידיה והולכת איתו. הילד לא שואל שאלות, למה אמה לוקחת אותו לכאן, ולמה אמה לוקחת אותו לשם. הוא רגוע - אמה ודאי יודעת את כל החשבונות, לאן צריך ללכת איתו. אם ח"ו צריך ללכת לקופת חולים, אז הולכים לקופת חולים, מה אפשר לעשות? דבר אחד ברור: אמה מוליכה אותי למקומות הנכונים, שטובים עבורי, גם אם לא תמיד נעים לי המקום שאמא לקחה אותי אליו. "פְּגַמְל עֲלֵי אָמוֹ", כך צריך להרגיש עם השגחת ה'.

כידוע, בתשעה באב אנו צמים, אבלים, יושבים על הארץ, אבל לא אומרים תחנון. למה לא אומרים תחנון? כי תשעה באב נקרא מועד (שו"ע או"ח סי' תקנ"ט ס"ד). למה תשעה באב נקרא מועד? מפני שחורבן בית המקדש כיפר על חלק מהעבירות שלנו, וזוהי שמחה עבורנו, בפרט כאשר הדבר נעשה ע"י כך שהקב"ה שפך חמתו על עצים ואבנים, ולא עלינו. חז"ל אמרו, שביום שנחרב בית המקדש נולד משיח. יתכן שהדברים כפשוטם. אבל אם הם לא כפשוטם, אזי נראה שהכוונה בזה היא, שכוחו של המשיח נולד אז, כי לולא החורבן היינו מתקלקלים יותר ולא היה מקום לתיקון. החורבן החזיר אותנו קצת בתשובה, והתחילה הדרך הארוכה, שלצערנו לוקחת אלפים שנה, להגיע לאורו של משיח. גם החורבן הוא א"כ יום שמחה, מבחינה מסוימת. כמובן שאסור לנו לשמוח ביום הזה, צריך לשבת על הארץ ולהתענות כפי שחז"ל קבעו לנו, אבל יחד עם זה צריך לדעת, שהחורבן וכל הצרות, הן התחלה לביאת משיח.

שהנביא מבטיח לנו. אבל יותר מזה: כשיגיע האור הגדול של ימות המשיח, נכיר שבעצם "היינו כחולמים", שגם אלפים שנות הגלות היו רק חלום, כי באמת אף פעם לא היה חושך, תמיד היה אור, אלא שהיינו בבחינת תרדמה, לא היינו מודעים למציאות האמיתית של הדברים, ולכן לא ראינו את האור, אבל בסוף נראה שתמיד היה אור ה', "ועיניכם תראינה, ואתם תאמרו יגדל ה' מעל לגבול ישראל" (מלאכי א, ה), במהרה בימינו, אמן!